

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 4, Article Number: 4C0018

HUMANITIES

Received: November 2008
Accepted: September 2009
Series : 4C
ISSN : 1308-7320
© 2009 www.newwsa.com

Kürşat Çelik
Salih Akyel
Firat University
kursat123@hotmail.com;akyels@mynet.com
Elazig-Turkey

EĞİN'DE (KEMALİYE) AİLENİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI (1830-1854)

ÖZET

İncelediğimiz dönemde Eğin kazasındaki sosyal tabakalaşma, müslim ve gayri müslim ailelerin evlilik durumları, çocuk sayıları, halkın birbirleri ile olan münasebetleri, kullandıkları erkek ve kadın isimlerinin toplu olarak değerlendirilmesidir. Her toplumda olduğu gibi, Osmanlı devletinde de toplumun temeli aile, çeşitli yönleriyle incelenmiştir. XIX. yüzyılda Eğin kazasında gayr-i müslimler, Türk kültürünün tesirinde kalmışlar, benzer eşyaları kendi evlerinde kullanmak suretiyle bu dönemde Türk kültürünü büyük ölçüde benimsediklerini göstermişler.

Anahtar Kelimeler: Eğin Kazası, Aile, Gayr-i Müslim, Müslim, Evlilik

STRUCTURE OF SOCIETY-ECONOMIC IN THE EĞİN (THE KEMALİYE) FAMILY (1830-1854)

ABSTRACT

Investigated period reflects the overall evaluation of the social characteristics, Muslims and non-Muslims connubial circumstances, the relationship between the residents and the names that are used for both men and women in Egin County. Likewise all periods, the family which is the main frame of the society was examined from different perspectives in Ottoman Empire epoch as well. In XIX century, the non-Muslim society in Eğin County, influenced by the Turkish culture, in this time of period, with using same goods in their houses most likely reflect their adaptation to the Turkish culture.

Keywords: Eğin Country, Family, Non-Muslim, Muslim, Marriage

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Aile, anne, baba ve çocuklardan oluşan toplumun en küçük ve en temel taşı olarak nitelendirilir. Bir topluluğun siyasi, sosyal, hukuki ve ahlaki yapısını anlayabilmek için onun küçültülmüş modeli olan aileye bakmak gereklidir. Neslin devamı ile ortaya çıkan aile, başlangıçtan günümüze kadar toplumların siyasi, sosyo-kültürel ve benzeri özelliklerinden dolayı ataerkil-anaerkil, pederşahi-maderi, pederi, çekirdek-geniş, polijini-poliandri gibi tiplere ayrıldığı görülmüştür. Ailelere bu şekilde büyüklük-küçüklüğüne veya aile üyelerinin, ailedeki ilişkilerine statülerine göre değişik şekilde ayrıştırılmıştır¹.

Eski Türklerde aileye "Oğuş" denilirdi, ailenin çağdaş birçok toplumdaki gibi ataerkil bir yapıda olduğu görülmektedir². Yakut Türkleri gibi anaerkil bir aile yapısının görüldüğü ve akrabalık ilişkisinin ana vasıtasıyla kurulduğu boylarda bile ailenin reisi kadın değil erkekti³. İslamiyet'le birlikte kutsal bir yapıya bürünen aile ve bunun temeli olan evlilik ibadet sayılmıştır. Bazı âlimlere göre aileyi oluşturmak evliliğin gereklerini yerine getirmek, yuvanın saadetine hizmet etmek haramlardan uzak durarak iffetli bir hayat yaşamak, imani ve ahlaki değerle donatarak çocuk yetiştirmek nafie ibadet için bir kenara çekilmekten daha faziletlidir⁴.

Kuran-ı Kerim'in birçok ayetinde aile ve ailenin önemi vurgulanmış; aile hayatını karşılıklı anlayış ve olgunlukla yürütülecek insani bir müessese olarak kabul etmiş ve birçok konuda olduğu gibi bu konuda da sabrı, ahlaki olgunluğu, adaletli davranmayı tevekkülü ve yüce Allah'tan (C.C) sakınmanın gerekliliği öğütlenmiştir⁵.

İslam hukukunda her ne kadar dört kadına kadar bir evlilik kabul edilmiş görünüyor ise de zevceler arasında adaletin sağlanması şart koşulmakla bu kapı kapatılıp tek eşle evlilik usulü benimsenmiştir. İslamiyet'in getirdiği değerlerle birleşen Eski Türklerdeki aile yapısı yeni bir sentez olarak ortaya çıkmış ve Türk-İslam aile yapısı olarak da lanse edilmiştir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Osmanlı devletinde tam anlamıyla vücut bulan aile yapısı nasıldı? Ne şekilde oluşurdu? Devlet aile yapısını oluşturmak ve ailenin devamını sağlamak için ne gibi faaliyetlerde bulunurdu? Hangi müesseselerle aile kurumuna destek olurdu? Bunun gibi birçok soruya açıklık getirmek için Osmanlı Devletinde Eğin örneğinde aile yapısı, ailenin sosyo-ekonomik durumu hakkında bilgi vermeye çalışacağız. Eğin'de ailenin sosyo-ekonomik durumunu belirtmeden önce bu eseri hazırlarken özellikle birinci elden kaynak olarak Eğin Şeriyeye sicillerinden yararlandık. Buna ek olarak Eğin ile ilgili çalışmaların⁶

¹ Özer Ozankaya, *Toplum Bilim*, İstanbul, 1986, s. 282-287; Kazım Nami Duru, *Sosyolojinin Unsurları*, M.E.B., İstanbul, 1975, s. 61-106.

² İbrahim Kafesoğlu, *Türk Bozkır Kültürü*, Ankara, 1987, s.15-17; İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul, 1984, s. 361-368; Bahaeddin Ögel, *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, İstanbul, 1971, s. 138.

³ Mehmet Akif Aydın, "Aile" DİA., 2, İstanbul, 1989, s. 198-199.

⁴ M. Selim Arık, "Sünnette Nikâh, Mehir, Ceyiz ve Düğün" *Farklı Açılardan Kadın ve Aile*, (Editör Zühdü Mercan), İzmir, 2005, s. 106-107.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bakınız. Nisa;3, 19, 128.

⁶ Ahmet Aksın, *19.Yüzyılda Eğin (idari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı)*, İstanbul, 2003; Zeki Arıkan "Eğin Kasabasının Tarihsel Gelişimi", OTAM, 13-14, (Ankara, 2003); Salih Akyel, "1840-1843 Tarihli Eğin Şeriyeye Sicilinin Tanıtımı Ve Fihristi" Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15/1, (Elazığ, 2005); Salih Akyel, "1831-1837 Tarihli Eğin Şeriyeye Sicilinin Tanıtımı Ve Fihristi" Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14/1, (Elazığ, 2004).

yanı sıra Osmanlı devletinde aile üzerine yapılan birçok eserden⁷ de faydalanarak mukayeseli bir şekilde Eğin'de ailenin sosyo-ekonomik durumu yansıtılmaya çalışıldı. Çalışmamızın tarihlerini ise Eğin Şeriyeye sicillerindeki aile ile ilgili faydalanmış olduğumuz belge tarihlerini esas alarak belirlemeyi uygun gördük.

3. EĞİN'DE AİLENİN FİZİKİ ORTAMI (MAHALLELER VE KÖYLER) (EĞİN FAMILY OF THE PHYSICAL ENVIRONMENT [NEIGHBORHOODS AND VILLAGES])

İncelenen dönemde aile yapısını daha iyi yansıtılabilmek için ailelerin yaşamakta oldukları mahalle ve köylerin nereler olduğunu belirtme gereğini hissettiğimiz için bu bilgileri Eğin'de ailenin fiziki ortamı olan mahalleler ve köyler başlığı altında vermeyi uygun bulduk.

3.1. Eğin'de Mahalleler (In the Neighborhood of Eğin)

Sözlükte "bir yere inmek, konmak yerleşmek" anlamına gelen *hall* kökünden türetilmiş bir mekân olan mahalle kelimesi devamlı veya geçici olarak ikamet etmek için kurulan küçük yerleşim birimlerini ifade eder⁸. Şehirsiz alanda mahalle, Osmanlı devlet idaresinin klasikten beri en alt birimidir. Osmanlı şehirlerindeki mahalle, henüz sınıf ve statü farklarının biçimlendirmede olduğu bir fiziki mekândır. Osmanlı şehirlerinde, insanlar belirli zümre, topluluk ve gruplara ayrılmadan istedikleri mahallelerde oturabiliyorlardı. Eğin'de de bunun örneklerini görmek mümkündür. Osmanlı devletindeki diğer şehirlerde olduğu gibi Eğin'de de 19.yy'a kadar mahalleleri imamlar yönetir ve temsil ederdi. Gayr-i Müslim mahallelerinde bu görevi, ruhani reisler veya kocabaşlara aitti. 19.yy'dan sonra Kastamonu'da ilk olmak üzere muhtarlıklar kurulmuştur⁹.

Eğin'de muhtarlık teşkilatının var olduğunu ve görevini yerine getirdiğini görmekteyiz¹⁰. Eğin'de 1830-1854 yılları arasında bulunan mahalleler ise Tablo 1'de verilmiştir.

Eğin şehrine klasik Osmanlı mimarisi hakim olmakla birlikte bulunduğu coğrafyaya göre şekillenmiş bir yapı göze çarpmaktadır. Eğin mimarisi de 18. y.y.'ın ikinci yarısından sonra Osmanlı mimarisinde meydana gelen değişiklik ve gelişmelerden nasibini almış ve yeni bir çehre kazanmıştır. Böylelikle Eğin, kendine özgün mimari yapısından ödün vermeyen sayılı şehirler arasına girmiştir¹¹.

⁷ Rifat Özdemir; "Tokat'ta Aile'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı (1771-1810)", *Belleten*, LIV/211, (Ankara, 1991), s. 1012-1013; (Osmanlı Devletine bağlı şehirlerinde Ailenin Sosyo-Ekonomik yapısı hakkında Rifat Özdemir'in Birçok çalışması mevcut olup, bu şehirlerdeki aile yapısını öğrenmek isteyenler için vermeyi uygun bulduk.) Rifat Özdemir; "Kırşehirde Aile'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı 1880-1906" *Osmanlı Araştırmaları*, IX, (İstanbul, 1989), s.101-157;Rifat Özdemir, "Harput'ta Aile'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı 1631-1919" 23-26 Mart tarihlerinde Fırat Üniversitesince tertiplenen *Türk-İslam Tarih Kültüründe Fırat Havzası Sempozyumu*'na sunulmuş tebliğ; Rifat Özdemir, "Harput ve Çemişkezek'te Askeri Ailelerin Sosyo-Ekonomik Yapısı 1890-1919" *Tarih İncelemeleri Dergisi*, V (İzmir, 1990), s.41-123; Hayri Erten; *Konya Şeriyeye Sicilleri Işığında Ailenin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı*, Ankara, 2001.

⁸ Ali Murat Yel-Mustafa Sabri Küçükbaşcı, "Mahalle" *DİA.*, 27, Ankara 1989, s.323.

⁹ Musa Çadırcı; "Türkiye'de Muhtarlık Teşkilatının Kurulması Üzerine" *Belleten*, XXXIV/135, (Ankara, 1970), s. 410. (Muhtarlıkların kurulmasını ise mahallelerden sorumlu olan İmam ve Ruhani liderlerin maaşları için vakıf kurmaları ve bunlardan da usulsüzlük yaptıklarından dolayı ortaya çıktığı belirtilmektedir.)

¹⁰ Eğin Şeriyeye Sicili No: 4, Belge No:45. (Eğin Kasabasında Kâin ehl-i İslam muhtar ve ihtiyarları marifetiyle şerh etimini nasb olunan Ali oğlu Ömer Ağa mahiyyesi yüz kuruşa kat olunub merhum dahi kabul idub şabanu'l-muazzam guresinden itibar olunub ve Puşadi Nahiyesinde dahi vekil olub merhumun mahiyyesi nefsi kasaba ile Puşadi nahiyesinin mukayyed olan haneleri vech üzere taksim olunacağı işbu mahalle kayd olunsun deyu Fi 13 Şaban sene 1252 (23 Kasım 1836 M.)

¹¹ Maurice M. Cerasi; "18. Yüzyıl Osmanlı Kenti" *Cogito*, (Osmanlı Özel Sayısı) 19, (İstanbul, 1999), s. 206-210.

Tablo 1. 1830-1854 yılları arasında eğin'in mahalleleri¹²
(Table 1. Between 1830-1854 the year of egin neighborhoods)

1	Tavitoğlu Mahallesi	G.Müslim
2	Şişmanoğlu Mahallesi	G.Müslim
3	Köybayı Mahallesi	G.Müslim
4	Boyacıoğlu Mahallesi	G.Müslim
5	Ariki Mahallesi	G.Müslim
6	Orta Tepe Mahallesi	Müslüman
7	Çavuşoğlu Mahallesi	Müslüman
8	Gücan Mahallesi	Müslüman
9	Bahçe Mahallesi	Müslüman
10	Dörtiyalağzı Mahallesi	Müslüman
11	Orta Camii Mahallesi	Müslüman
12	Taşdibi Mahallesi	Müslüman
13	Debbağ Mahallesi	Müslüman
14	Kurgancı Mahallesi	Müslüman
15	Peçik Mahallesi	Müslüman
16	Eskici Mahallesi	Müslüman
17	Mahallat Mahallesi	G. Müslim
18	Aşağı Mahallesi	Müslüman
19	Hisakoğlu İstefan Mahallesi	G. Müslim
20	Kassapoğlu Hukas Mahallesi	G. Müslim
21	Kürkçü oğlu Mağdili Mahallesi	G. Müslim
22	Kassapoğlu Bedros Mahallesi	G. Müslim
23	Yeni komşu Nıkgos Mahallesi	G. Müslim
24	Arapoğlu Mahallesi	Müslüman
25	Keşişoğlu Mahallesi	Müslüman
26	Eskicioğlu Mahallesi	Müslüman
27	Kalenderoğlu Mahallesi	Müslüman
28	Kemercioğlu Mahallesi	Müslüman

3.2. Eğin'de Köyler (Villages in Eğin)

Eğin'de köylerin, mahallelerinin bir araya gelmesiyle oluştuğundan dolayı burada köylerin isimlerinin verilmesi gereklidir. Eğin'de bulunan köyler ise şunlardır;

Tablo 2. 1830-1854 yılları arasında Eğin'e bağlı bulunan köyler¹³
(Table 2. Between 1830-1854 year egin found in villages)

1	Abçağa	16	Çit	31	İliç	46	Şırşı
2	Abranik	17	Dıralar	32	Kendir	47	Şırzi Ekregi
3	Ağıl	18	Dillu	33	Kamuskan	48	Tafti
4	Agrik	19	Erkek	34	Kumkane	49	Tavuk
5	Atma	20	Erdos	35	Mendürgü	50	Urbek
6	Ayuşma	21	Ergü	36	Metçiki	51	Rabat
7	Bağışdaş	22	Evarik	37	Mıçingah	52	Salihli
8	Bağçe	23	Gemirgap	38	Muşağa	53	Selamlı
9	Başvartınik	24	Geruşla	39	Navril	54	Serkavil
10	Bedigan	25	Geşo	40	Örik	55	Senahsi
11	Bekir	26	Gicegü	41	Paşağı	56	Sandık
12	Bezmişen	27	Halmüğe	42	Pedigan	57	Surek
13	Cancik	28	Haponas	43	Pegir		
14	Çanakçı	29	Hinge	44	Yakuplu		
15	Cebar	30	Horuç	45	Şahinler		

¹² Bu tablo hazırlanırken E,Ş.S. No: 2,3,4,5,6 ve 8'den yararlanılarak hazırlanmıştır. Ahmet Aksın, 19.Yüzyılda Eğin (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı), İstanbul, 2003.

¹³ Bu tablo hazırlanırken E,Ş.S. No: 2.3.4.5.6 ve 8'den yararlanılarak hazırlanmıştır. Ahmet Aksın, 19.Yüzyılda Eğin (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı), İstanbul, 2003. Bu tabloda bulunan köylerin yeni isimleri ve bugün bağlı oldukları ilçe/iller hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz; Enver Çakar- Füsün Kara, "17 Yüzyılın Ortalarında Arapgir Sancağında İskan ve Nüfus(1643 Tarihli Avarızhâne Defterine Göre)" Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15/2, (Elazığ-2005), s.406-410.

4. EĞİN'DE NİŞANLILIK (NAMZEDLİK) VE EVLİLİK (EĞİN ENGAGED AND MARRIAGE IN)

4.1. Eğin'de Nişanlilik (Namzedlik) (Engaged in Eğin)

Nikâh akdi yapılmadan önce tarafların birbirlerini tanıma süreci olan nişanlilik veya namzedlik dönemi evliliğe hazırlık dönemi olarak da bilinir¹⁴. Namzedlik dönemi iki tarafın birbirini tanıdığı, kuracakları aile yapısı, eşlerin aile yapısının, iki tarafın ailelerinin birbirlerine denkliği, sosyal ve ekonomik durumlarının ölçüldüğü ve bunun sonucunda evlilik kararına varıldığı bir süreçtir. Namzedlik döneminde çiftler, dini ve özel günlerde birbirlerine hediyeler götürerek görüşme fırsatı bulurlar ve bu şekilde birbirlerine uygunluklarını ölçerlerdi. Bu süreçte aileler de birbirlerini tanıma fırsatı bulurlardı.

Osmanlı devletindeki aile yapısı üzerine yapılan birçok çalışmada namzedlikle ilgili çeşitli kayıtlar bulunmaktadır. Bunlar genellikle namzedlerin arasında geçen anlaşmazlıklar olup aile üzerine yapılan araştırmalarda sıkça karşımıza çıkmaktadır. Tarafların birisinin evlenmekten kaçınması, nişanlı olduğu halde nişanlısının haberi yokken başka biriyle evlenmesi, gönülsüz ve isteksiz olarak taraflardan birinin evlendirilmeye zorlanması gibi konularda bahsi geçen anlaşmazlıklar ortaya çıkmaktaydı.¹⁵

Eğin'e gönderilen 9 Eylül 1849 M (15 Şevval 1265 H.) tarihli şukkâ kaydında asker olarak göreve yapan birinin nişanlısını, başka bir şahısla evlendirilip evlendirilemeyeceğine dair bilgiler bulunmakta olup, bu belge devletin aile kurumu ve namzedlik dönemine verdiği önemi göstermesi bakımından önemli bir belgedir. Belgenin içeriği şu şekildedir: "*Sınuf-ı askerlerin memleketlerinde bulunan nişanlıların ahire virilmesi hakkını bozan iş'arat vuku' bulmağın bu makul kızlar baba ve anaları müddetlerinden ahire virmek irad olunur veyahud kız kendisi başkasına akd olunmağı ister ise o asker hangi ordu ve tabura mensub ise ism ve şöret ve diğer mülkiye memurları taraflarından ordusunun müşiri bulunan zata yazılıp bunun üzerine keyfiyet zabıtanı ma'rifetiyle söylenerek egerci o nefer nişanlısını rızasıyla terk ider ise ona göre mahalline yazılarak evvel vakt-i mezburenin ahire akd olunması ve eger terk etmeyip de kendisine akd eylemek isterse de bir münasib müddet ta'yiniyle memleketine terhisine ruhsat virildiği halde sâye-i hazret neferat-ı askeriyyede tezekkür olduğu kıymetli ser-^casker paşa hazretin tarafından ba tezkire inha" diye devam eden bu belge devletin nişanlilik aşamasında aile kurumunu kontrol edip, yön verdiğinin kanıtıdır¹⁶.*

Belgeden, askerlik görevini ifa eden nişanlı eğer izin verirse nişanın bozulacağı, eğer nişanlı olan asker izin vermez ise, bağlı bulunduğu askeri kuvvetten izin alarak, nikah akdini yapabiliyordu.

Namzedlik döneminden geçen çiftler nikah akdi yaparak evlenirlerdi. İslam hukukuna göre nikah akdinden önce veya nikah akdi sırasında şahitler huzurunda güvey adayı gelin adayına "*mehr-i muaccel*" veya "*mehr-i müeccel*" ismiyle belirli bir miktar para verirdi. Orta Asya'da buna "*kalın*" veya "*sep*" cahilliye devrinde Araplar ise "*mehr*" denilmiş olup evlenilecek olan kızın babasına veya erkek kardeşine verilen hediye para veya herhangi bir mülkten ibarettir¹⁷.

¹⁴ Bkz. Namzed: Yavuklu, sözlü, nişanlı veya aday; Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara, 2001, s. 805.

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz dipnot 7; Hayri Erten; *Konya Şeriyeye Sicilleri Işığında Ailenin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı*, Ankara, 2001, s. 32-37.

¹⁶ E.Ş.S. No: 8, Belge No:63.

¹⁷ Rifat Özdemir, a.g.m., s.1017; İlber Ortaylı; *Osmanlı Toplumunda Aile*, İstanbul, 2001, s. 77-80.

İslamiyet ile birlikte bu isimle aynen devam etmiş, lakin güvey tarafının vermiş olduğu mehir gelin adayına verilmiştir. Eğin'de bu adet devam etmiş olup verilen mehirler ve miktarları şunlardır;

Tablo 3. 1830-1854 yılları arasında Eğin'de mehir miktarları¹⁸
(Table 3. Between 1830-1854 year amount of mahr in Egin)

Bağlı Bulunduğu Yer	Mehiri veren ve Mehiri alan	Mehir miktarı
Ariki Mahallesi	Fatma Hanıma	500 kuruş
Dört Yol Ağzı Mahallesi	Osman Ağa'dan Emine Hanıma	250 kuruş
Dört Yol Ağzı Mahallesi	Mehmed El-Hac Numan'dan Fatma Hanıma	500 kuruş
Aşağı Mahallesi	Nikofos'tan Eşine	1000 kuruş
Sandık Karyesi	Ebubekir Mehmet'den Emine Hanıma	200 kuruş
Geşo Karyesi	Elhac Hasan Ağa'dan Emine Hanıma	251 kuruş
Geşo Karyesi	El-hac Hasan Ağa'dan Hadice Hanıma	251 kuruş
Hassa Karyesi	Mehmet İbn-i Hasan'dan Fatma Hanıma	150 kuruş
Vanik Karyesi	İç Ağa Mehmet'den Ayşe Hanıma	150 kuruş
Eğin Kazası	Canikoğlu Ali'den Eşine	60 Kuruş

Tablo 3'ten anlaşıldığı üzere, mehrin sadece müslümanlara ait bir sistem olmadığı gayr-i müslimlerinde evlenmeden önce eşlerine mehri verdiklerini eğer evlendikleri zaman veremeyecek durumda iseler de vefat ettikleri zaman terekelerinden eşlerine mehri ücreti ayrıldığı görülmektedir.

Eğin'de çok azda olsa mehirin yanında başlık parası adı altında anneye süt hakkı, baba yada babalığı için güvey tarafından belirli miktarda para veya eşyada talep edilmiştir¹⁹.

Yine bu dönemde taşrada meydana gelen kız kaçırma olaylarında imamların bu kişilerin nikâhlarını kıymamaları, hiç kimsenin bunlara nikâh şahidi olmamaları kaçırılan kızlarında baba veya vasilerine teslim edilmeleri istenmiş olup bunlarda merkezden gönderilen fermanlarla emredilmiştir²⁰.

4.2. Eğin'de Evlilik (Marriage in Eğin)

Nikâh, "ne-ke-ha" kelimesi sözlükte "eklemek, toplamak" veya "akid yapmak" manasına gelirken İslam hukukunda evlilik akdi anlamında bir terim olarak kullanılmaktadır²¹.

Sağlıklı bir neslin devamı için nikâh şarttır. Bu sebeple İslam hukukunda medeni bir muamele olarak kabul edildiği halde bir yönüyle de ibadet bile sayılmıştır.

Nikâh dini olmakla birlikte daha ziyade sosyal bir olgudur. Evlilik sözleşmesinin geçerliliği için İslâm hukukunda din adamı, izin ve dua gibi şartlar gerekli görülmemiştir²². Evlenme akdi sırasında din adamlarının dua etmesi, evlenme akdine dini bir hüviyet yüklememektedir²³. Evlilik akdi sosyal bir olgu olması sebebiyle en az

¹⁸ E.Ş. S. No:6, B. 115, 116, 132, E.Ş.S. No:8, Belge No: 40, 77, 79, 90, 93, 215.

¹⁹ E.Ş.S. No:8, Belge No:82 (Bkz. Ber muktezayı Şer-i Şerif tezevvüc idecek adamdan kız babası müte^callikatı tarafından taşralarda başlık namıyla haylice akçe talep ve ahdi cihetiyle bu madde-i mani^c ve kız kaçırma madde-i menu^casına vesile olduğundan bu nam ile alınan akçenin men'î hayırlı olacağı bazı taraftan iş'ar olduğundan keyfiyet meclis-i vâlâya lede'l havale işbu akçenin itası zevc olacak adama behude masarif ve suubeti müstelzim olarak zevceye dahi bir faidesi olmaya ve memnu^c ve gayri meşru' olan usul olmasıyla sâye-i ma devletvaye-i hazret cihanbani bu usulün terki ile herkesin kudretine göre te'dib olunacağından ba'dezzin böyle halas na-marziye vuku'a getirülmemesi emrinde me'murin canibinden takip edilmesi ve muhadinin ifası hümayun-ı hazret şaheneden istizan olunarak irade-i isabet ^cade-i cenab mülükane dahi bu merkezde müteallik ve şeref sudur buyurulmuş olmağla ber-mantuk emr-u ferman hümayun hazret şahane zir irade atufetlerinde kain mahallerde mezkurenin devam ve istikrarına ehemmiyet buyurulmaları siyakında şukka-i senaveri terkimine itibar kılınan 18 Cemaziyelahir 1266)

²⁰ E.Ş.S. No.8, Belge No. 83.

²¹ M. Selim Arık "Sunette Nikah, Mehir, Çeyiz ve Düğün" *Farklı Açılardan Kadın ve Aile* (Editör : Zühdü Mercan) İzmir, 2005, s. 106.

²² Fahri Erten; a.g.e., s. 48.

²³ M. Akif Aydın; *İslam-Osmanlı Aile Hukuku*, İstanbul, 1985, s. 12-13.

iki şahit önünde yapılması gereklidir, tabii bunun hukuksal yönü de bulunmaktadır. İslam hukukunda şahitsiz ve ilansız, yalnızca iki tarafın karşılıklı rızaları ve irade beyanları ile yapılan evlenme akdinin sahih ve geçerli olmadığı, böyle bir evlenme ile birleşenlerin zina etmiş olacakları konusunda içtihat birliği vardır. Bütün mezheplere göre nikâhın ilan edilmesi yani gizlenmemesi, çevreye duyurulması sünnettir²⁴.

Osmanlı devletinde şu tür evlenme ve nikâh akidleri yapılmaktaydı:

- Evlenecek kız ve erkek hür iradelerini kullanarak kendileri aileleri arasında anlaşıp karar verdikten sonra mahkeme-i şer'e gelerek şahitler huzurunda nikâh akidleri yapılırdı.
- Evlenecek kız ve erkek kendileri ve aileleri arasında anlaştıktan sonra kız, mahkemeye annesini, babasını veya güvendiği yakın akrabalarından birisini şahitler huzurunda vekil tayin ederek mahkeme-i şer'e gönderir, burada nikah akidleri yapılırdı.
- Bazen evlenecek kız ve erkek kendileri ve aileleri arasında anlaştıktan mahkeme-i şer'e müracaat ederek nikâh akidlerinin evde yapılmasını isterdi.²⁵

Eğîn'de 1830-1854 tarihleri arasında yapılan nikâh akidlerinin yukarıda belirtilen şekillere uygun şekilde yapıldığı görülmüştür. İncelenen şer'iye sicillerinde bulunan nikâh akidleri ise şunlardır:

Tablo 4. Eğîn'de nikah akidleri²⁶
(Table 4. Marriage contracts in Egin)

Bağlı Bulunduğu Yer	Nikah Akdi Yapılan Çiftler	Nikah Tarihi
Örik Köyü	Fatma binti Ömer ile Mehmet İbni Osman	16 Temmuz 1848M.
Abçağa Köyü	Ayşe binti Abbas ile Salih İbni Mehmet	19 Temmuz 1848M
Hapanos Köyü	Fatma binti Ali ile Hüseyin İbni Ali	22 Temmuz 1848M
Dörtüol Ağzı Mahallesi	Emine binti Ömer ile Mehmet bin Bekir	20 Ağustos 1848M
Dörtüol Ağzı Mahallesi	Ayşe binti Mehmet ile Mustafa ibni Ömer	22 Ağustos 1848M
Orta Camii Mahallesi	Hatice binti Hasan ile Bekir Osman	22 Ağustos 1848M
Orta Camii Mahallesi	Hatice binti İbrahim ile Halil İbni Ahmet	25 Ağustos 1848M
Abçağa Köyü	Naime binti Ali ile Osman ibni Hasan	26 Ağustos 1848M
Orta Camii Mahallesi	Ayşe binti Ali ile Bekir İbni Mustafa	24 Eylül 1848M
Abçağa Köyü	Rukiye binti Mahmud ile Mahmud ibni Ahmet	3 Kasım 1848 M
Abranık Köyü	Hafize binti Ahmet ile Ahmet ibni Mahmud	3 Kasım 1848 M

Eğîn'de nikâh akidleri şu şekilde cereyan ederdi; evlenecek olan kız ve erkek ilk olarak mahkeme-i şer'e gelerek şahitler huzurunda nikâh akidleri yapılır, mahkeme-i şer'e gelerek nikâh akidlerini yapan çift daha sonra müslüman iseler bağlı buldukları mahallenin imamına gönderilir. İmam tarafından da dini nikâhları yapılırdı. Örneğin "14 Şaban 1264 H. (20 Ağustos 1848M) tarihli hüccet kaydı şöyledir: "Fahrü'l inha Örik karyesi imamı ba'de's-selam inha olunur ki; karyeniz sakinlerinden Fatma binti Ömer nâm bıkır-i baliganın men-i şer'iyyesi yok ise işbu talibi olan Mehmed İbni Osman nam kimesneye tesmiye-i mihr ile şühudun mahzarlarında akd-u nikâh eylesin ves'selam"²⁷. Eğinde nikâh akidleri ve törenleri de genelde yaz aylarında yapılmaktadır.

Osmanlı devletinde yaşayan gayr-i müslimler gelenek, görenek, dini inanç ve yaşayışlarında kurallara bağlı kalmak suretiyle istedikleri şekilde yaşamaktaydılar. Aile hukuku ile ilgili olarak bazı konuları kendi cemaatleri içinde halletmekteydiler. Bazı konuları

²⁴ Hayrettin Karaman; "İslam Ailesi" Farklı Açılardan Kadın ve Aile, (Editör: Zühdü Mercan), İzmir, 2005, s. 125.

²⁵ Rifat Özdemir; a.g.m., s. 1012-1013.

²⁶ E.Ş.S. No: 8, Belge No:4, 5, 6, 14, 15, 17, 23, 28, 29, 30.

²⁷ E.Ş.S., No: 8, Belge No: 4.

ise mahkeme-i şer' e gelerek çözümlenmekteydiler. Eğin' de gayr-i müslimlerin nikâh kayıtları bulunamamıştır. Fakat bu bize gayr-i müslimlerin nikâh işlemlerini resmi olarak yapmadıklarını göstermez.

Osmanlı devletinde nikâhlanan kız veya dul kadınların babalarından aldığı vergiye resm-i Arûs (Resm-i Arûsane) denirdi. Osmanlı devletinin bu vergiyi nasıl topladığı hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte 16. yüzyılda evlenen kızlardan 30 akçe "resm-i arûsiyye" alındığı bilinmektedir²⁸. 19. Yüzyılda da yine evlenen kız ve dullardan "izinnâme" adı altında kızlardan 3, dullardan ise 2 kuruş vergi alınmıştır²⁹. Bu vergiler halktan alınırken, devlet görevlileri haksız yere fazla vergi almak istemeleri sebebiyle nikâh akidelerinde sorunlar çıkmaya başlayınca devlet bu görevlileri hemen görevlerinden almış ve yerlerine yeni görevliler göndermiştir. Eğin' de boşanma ve nafaka ile ilgili herhangi resmi kayda ulaşılamamıştır.

5. EĞİN'DE AİLENİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU (SOCIO-ECONOMIC STATUS OF FAMILY OF THE EĞİN)

Bu bölümde ilk olarak Eğin kazası merkezinde oturan Müslim ailelerin, bunu takiben köylerde oturan Müslim ailelerin son olarak da Eğin kazası ve köylerinde oturan Gayr-i Müslim ailelerin sosyo-ekonomik yapısı anlatılacaktır. Bizden önceki Osmanlı ailesi üzerine yapılan çalışmalarda bu yol esas alındığından ötürü bizler de bu yolu izlemeyi uygun bulduk.

5.1. Eğin Kazası Merkezinde Sakin Müslim Ailelerin Sosyo- Ekonomik Durumları (Muslim Families in The City Eğin Socio-Economic Status of Resident)

Eğin' de ailenin sosyo-ekonomik durumunu incelerken faydalanılan temel kaynak şer' iyye sicilleri olmuştur. Bu sicillerde kayıtlı bulunan terekeler konu hakkında detaylı bilgi içermektedirler. İncelenen döneme ait sicillerde kayıtlı bütün bu terekeler içerisinde rastgele belirli sayıda terekeler tespit edilerek, bu terekeler vasıtasıyla Eğin' de ailenin sosyo-ekonomik durumu hakkında bilgiler edinilmeye çalışılmıştır.

Tablo 5. Eğin merkezinde oturan müslim ailelere ait terekeler³⁰
(Table 5. The muslim families living in egin center tereke of
ownership)

Sıra	Sakin Olduğu Mahallesi	Tereke Sahibinin Adı- Lakabı	Eş Sayısı	Çocuk Sayısı		Tereke Tutarı Kuruş
				E	K	
1	Tahta Camii Şerif	Hafız Ebubekir	1	3	2	4503
2	Tahta Camii Şerif	Mustafa	1	-	2	3669
3	Ariki	Osman Efendi	1	1	-	11445
4	Dört Yol Ağzı	Hacı Ebubekir Ağa	1	2	1	9369
5	Dört Yol Ağzı	Osman Ağa	1	1	2	7696
6	Dört Yol Ağzı	Hacı Mehmet Numan	1	1	-	5382
7	Ortatepe	Ahmed	1	1	-	10860
8	Sandıkbaşı	Berber Ahmed	1	1	3	3250
9	Dört Yol Ağzı	MehmetTahir Efendi	1	2	-	6362
10	Bahçe	Şaban	1	3	3	4080
11	Eğin Kazası	Hacı Mustafa Ağa	1	-	2	14864
12	Eğin Kazası	Kavas Bekir	1	1	1	14072
13	Eğin Kazası	Hüseyin	1	1	1	8569
14	Dört Yol Ağzı	Hacı Halil	1	1	2	11541
15	Eğin Kazası	Emin	1	2	1	3026
16	Eğin Kazası	Hasan	1	2	-	1535

²⁸ Orhan Kılıç; XVI ve XVII Yüzyıllarda Van, Ankara, 1997, s. 303; Orhan Kılıç; XVI Yüzyılda Adilcevaz ve Ahlat (1534-1605) Ankara, 1999, s. 228.

²⁹ E.Ş.S. No: 8, Belge No: 81.

³⁰ Bu tablodaki terekeler şu kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır. E.Ş.S. No:5, Belge No:21, 22, 31, 33, . E.Ş.S. No:6, Belge No:132, 134, 135, 153, 154,E.Ş.S. No:8, Belge No:46, 49, 135, 145, 190, 209, 214.

17	EğİN Kazası	Tahir	2	-	1	11775
18	EğİN Kazası	Ali Ağa	1	1	-	8268
19	EğİN Kazası	Ümmü Gülsüm	1	1	1	14500
20	EğİN Kazası	Esat Ağa	1	1	3	24440
21	EğİN Kazası	Fatma binti Mehmet	1	-	-	3620
22	EğİN Kazası	Canikoğlu Ali Bey	1	-	-	1096
23	Dörtyol Ağzı	Mustafa	1	-	3	4163
	TOPLAM		24	25	29	252526

Tablo 5'den anlaşıldığı üzere herhangi bir ayırım yapılmadan EğİN kazası merkezinde sakin kişilere ait seçilen 23 adet terekenin çocuk sayıları toplamı 54'tür. Aile başına ortalama çocuk sayısı ise 2,34 yani yaklaşık 2 veya 3 çocuk düşmektedir.

Tablo 6. Osmanlı şehirlerinde müslim ailelerin ortalama çocuk sayısı
(Table 6. Average number of children in the cities of the ottoman muslim families)

Sıra No	Şehir veya kaza Adı	Tarihleri arası	Ortalama Çocuk Sayısı
1	Tokat ³¹	1771-1810	1,4
2	Diyarbakır ³²	1787-1845	3,47
3	Harput ³³	1845	3,7
4	Bursa ³⁴	Tanzimat Sonrası	2,28
5	Konya ³⁵	18. yy'ın ilk yarısı	2,87
6	EğİN	1830-1854	2,34

Tablo 6'dan anlaşıldığı üzere EğİN'deki Müslim ailelerin ortalama çocuk sayısının Osmanlı devletinin bazı şehirlerindeki ortalama çocuk sayısından çok farklı olmadığı görülmektedir.

İncelenen terekeler içerisinde çocuğu olmayan 2 aile bulunmakta iken, 1 çocuklu aile sayısı 5, 2 çocuklu aile sayısı 7, 3 çocuklu aile sayısı 5, 4 çocuklu aile sayısı 2, 5 çocuklu aile sayısı 1, 6 çocuklu aile sayısı 1'dir. Bu terekelerde genellikle bu çocukların sülb-i sağır (buluğ çağına gelmemiş çocuk)olarak adlandırılmaları, ölen kişinin yaşının genç olduğuna dair bir ipucu vermektedir. Bu durum göz önüne alındığında EğİN kazasında doğurganlık oranının yüksek olduğu söylenebilir. Ailelerin sahip oldukları çocuk sayılarının, mevcut terekelere göre dağılımı şu şekildedir.

Tablo 7. EğİN kazasındaki müslim ailelerinin çocuk sayıları
(Table 7. The number of children of muslim families in Egin)

Çocuk Sayısı	Aile Sayısı	Oran
0	2	%8.6
1	5	%21.8
2	7	%30.4
3	5	%21.8
4	2	%8.6
5	1	%4.4
6	1	%4.4

Görüldüğü gibi iki çocuklu aile sayısı 7 olup bütün terekeler içerisinde yaklaşık olarak %30,4'lük bir orana sahiptir. Bunun arkasından %21,8'le bir çocuklu, %21,8'le üç çocuklu, %8,6'la dört, %8,6 hiç çocuk sahibi olmayan, %4,4'le beş ve altı çocuklu, aileler sırayı almaktadırlar.

İslamiyet'in erkeğe dört kadın ile evlenebilmesine müsaade etmesine rağmen EğİN'de bu usulün (poligami) pek yaygın olmadığı görülmektedir. Şehir merkezinde oturanlardan seçtiğimiz 23 adet tereke

³¹ Rifat Özdemir; a.g.m., s.1028.

³² İbrahim Yılmazçelik; XIX. Yüzyılda Diyarbakır, Ankara, 1995, s. 276.

³³ Ahmet Aksın; 19. Yüzyılda Harput, Elazığ, 1999, s. 215.

³⁴ Hayri Erten; a.g.e, s. 103.

³⁵ Hayri Erten; a.g.e, s.94.

içerisinden birden fazla kadınla evli olan erkek sayısı sadece 1 tanedir. Görülüyor ki Eğin'de çok eşle evlilik, diğer Osmanlı şehirlerinde olduğu gibi pek yaygın ve kabul gören bir evlilik şeklindedir³⁶.

Çok evlilik ile erkeğin zenginliğinin pek ilişkisi görülmemektedir. Zira iki kadınla evli olan erkeklerin tereke tutarları birbirlerinden oldukça farklı tutarlar içermektedir.

Eğin'de halkın ekonomik durumuyla ilgili değerlendirme yapılacak olursa ahalinin ne zengin, ne de fakir olduğunu söyleyebilmek güçtür. Terekelerin toplam tutarı ortalaması tereke başına 10979,3 kuruş olup bu rakam o günün şartlarında yüksek bir rakam sayılabilir. İncelenen terekelerin toplam tutarlarının sayıları ve oranları şu şekildedir.

Tablo 8. Tereke tutarları ve oranları
(Table 8. Tereke amounts and rates)

Tereke Tutarı	Sayı	Oran
3500-5000 kuruş arası	9	%39,1
5000-7500 kuruş arası	3	%13,4
7500-10000 kuruş arası	3	%13,4
10000-15000 kuruş arası	7	%30,1
15000-25000 kuruş arası	1	% 4

5.2. Eğin Köylerindeki Sakin Müslim Ailelerin Sosyo-Ekonomik Durumları (Eğin Socio-Economic Status of Families in the Villages of Muslim Calm)

Şehirde yaşayan aileler ile kırsal kesimde yaşayan aileler arasındaki farklılıkları tespit edebilmek amacıyla böyle bir ayrım yapılması uygun görüldü. Sicillerde mevcut terekelerden tespit edilen belgelerin ihtiva ettiği özet bilgiler aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo 9. Eğin'e bağlı köylerde sakin aileler³⁷
(Table 9. Families in the village in Eğin connected)

Sıra No	Sakin Olduğu Köy	Tereke Sahibini Adı-Lakabı	Eş Sayısı	Çocuk Sayısı		Tereke Tutarı (Kuruş)
				E	K	
1	Geşo	Hasan Ağa	2	2	2	61566
2	Geşo	Nefise Hanım	1	-	-	26930
3	Abçağa	Mehmed Ağa	1	1	-	10668
4	Gicegü	Acem Mehmed	-	-	-	400
5	Örik	Ali	1	-	1	6300
6	Sandık	Ebubekir	-	-	-	2585
7	Erkek	Ümmüğülsüm	1	1	-	4625
8	Apçağa	Fatma	1	-	-	528
9	Erkek	Ali	1	-	3	10116
10	Sandık	Elhac Ebubekir	1	1	2	105000
11	Hassa	Ahmetoğlu Hasan	1	2	2	3668
12	Hassa	Mehmet ibni Hasan	1	2	3	1222
13	Venk	Mehmet Ağa	1	3	-	16553
	TOPLAM		12	12	13	250,161

Eğin'e tabii köylerde oturan müslim ailelerin çocuk sayısı ortalama olarak 2,1 olup ilgili rakamlar şehirde oturan ahaliye göre pek değişiklik arz etmemektedir. Fakat terekelerde Sandıklı karyesinde yaşayan Ebubekir'in mal varlığını kimsesi olmadığından kız kardeşine 2585 kuruşu bırakmıştır. Gicegü köyünde yaşayan Acem Mehmed hiç evlenmemiştir.

³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz; Ahmet Aksın; 19. Yüzyılda Harput, Elazığ, 1999, s. 215; Rifat Özdemir; XIX Yüzyılın İlk Yarısında Ankara, Ankara, 1998, s. 100-133; Musa Çadırcı; Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı, Ankara, 1997, s. 192; İbrahim Yılmazçelik; XIX. Yüzyılda Diyarbakır, Ankara, 1995, s. 343.

³⁷ Bu tablodaki terekeler şu kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır. E.Ş.S. No:6, Belge No: 11, 115, 116; E.Ş.S. No:8, Belge No:40, 41, 133, 215, 220, 221, 308.

Abçaga köyündeki Fatma'nın hiç çocuğu olmamıştır. İncelenen terekelerde Müslim aileler içerisinde en fazla çocuğa sahip Hassa köyündeki Mehmet ibni Hasan olup tereke tutarı 1222 kuruştur. Eğinde iki eşi olan Hasan Ağa'nın tereke tutarı 61566 kuruş olup maddi durumu iyi olduğundan çok eşle evlilik yapmış olduğunu anlamaktayız.

5.3. Eğin Kazası Merkezinde ve Köylerinde Sakin Gayri Müslim Ailelerin Sosyo-Ekonomik Durumu (Center and Village Resident Non-Muslim Family in Eğin Socio-Economic Status of)

Gayri müslim terekelerinin sayıca daha az olmasından dolayı şehir ve köylerde sakinlerin terekeleri birlikte değerlendirilecektir. Bu bölümle ilgili tespit edilen terekelerin bilgileri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Eğin ve köylerinde oturan gayr-i müslim aileler³⁸
(Table 10. Non-muslim who lived in the village in the city of Eğin families)

Sıra	Sakin Olduğu Yer	Tereke Sahibinin Adı-Lakabı	Eş Sayısı	Çocuk Sayısı		Tereke Tutarı
				E	K	
1	Eğin Kazası	Manas	1	-	2	8160
2	Aşağı Mahalle	Nekfes	1	1	-	4918
3	Aşağı Mahalle	Neresma	1	1	2	70042
4	Arapoğlu Mahallesi	Kasbar	1	1	2	33880
5	Aşağı Mahalle	Nikofos	1	1	2	14213
6	Aşağı Mahalle	Ohan	1	1	2	72362
7	Tapur Mahallesi	Laraf	1	1	-	4405
8	Milayur Mahallesi	Bedros	1	1	2	3096
9	Apçaga Karyesi	Ohan	1	3	2	52712
10	Apçaga Karyesi	Korik	1	1	1	9644
11	Navril Karyesi	Evanis	1	2	5	8294
12	Navril Karyesi	Kirkor	1	1	1	4093
13	Venk Karyesi	Lazart	1	-	1	8060
14	Eğin Kazası	Oysab	1	1	-	9120
15	Venk Karyesi	Marez	1	2	3	82368
16	Gemürgap Karyesi	Kozmoz	1	1	-	16516
17	Gemürgap Karyesi	Serkis	1	-	2	5132
18	Apçağa Karyesi	Eliparoğlu	1	1	8	180400
19	Eğin Kazası	Kibril	1	-	2	24000
20	Vanik Karyesi	Yani	1	2	2	23662
		TOPLAM	20	21	39	635.077

Eğin'de bulunan gayr-i müslimlere ait seçilen terekelerin tutarı görüldüğü gibi 635.077 kuruştur. Bu miktarı eşit olarak böldüğümüzde 31753,85 kuruş düşmektedir ki bu rakam gerek Eğin kazası merkezinde gerekse köylerinde sakin müslim ahalinin ortalama tutarıyla farklılık arz etmektedir. Bundan da anlaşılacağı üzere gayr-i Müslimlerin, müslim ahaliden daha zengin olduğu ortaya çıkmaktadır. Terekelerin toplam tutarları esas alınarak gruplandırılacak olursa, çıkan sonuç aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 11. Gayr-i müslim ailelerin tereke toplamalarının oranları
(Table 11. Rates of non-muslim families tereke total)

Tereke Tutarı	Sayı	Oran
3500-5000 kuruş arası	4	%20
5000-7500 kuruş arası	1	%5
7500-10.000 kuruş arası	5	%25
10.000-25.000 kuruş arası	4	%20
25.000-50.000 kuruş arası	1	%5
50.000-100.000 kuruş arası	4	%20
100.000 kuruş ve yukarısı	1	%5

³⁸ Bu tablodaki terekeler şu kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır. E.Ş.S.No: 8, Belge No: 47, 111,112, 114, 125, 140, 141, 193, 213, 225, 235, E.Ş.S. No: 5, Belge No:124; E.Ş.S. No: 6, Belge No:111, 133,139.

Gayr-i müslim ailelerin çocuk sayıları ise müslim ailelerden farklılık arz etmemektedir. Şöyle ki; toplam çocuk sayısı 60 olup ortalama aile başına 3 çocuk düşmektedir. Bu oran müslim ailelerle hemen hemen aynıdır.

Tablo 12. Eğin'de ve bazı osmanlı şehirlerinde gayr-i müslim ailelerin ortalama çocuk sayısı
(Table 12. Some non-muslims in the cities in Egin osmanlı average number of children of families)

Sıra No	Şehir veya Kaza Adı	Tarihleri arası	Ortalama Çocuk Sayısı
1	Tokat ³⁹	1771-1810	2
2	Diyarbakır ⁴⁰	1787-1845	1,7
3	Harput ⁴¹	1845	4
4	Bursa ⁴²	Tanzimat Sonrası	3,38
5	Eğin	1830-1854	3

Müslim ailelerde erkek çocuk sayısı kız çocuğundan fazladır. Fakat gayr-i müslim ailelerde kız çocuğu erkek çocuğundan fazladır. Ailelerin sahip oldukları çocuk sayısının dağılımı ise şu şekildedir.

Tablo 13. Eğin'de gayr-i müslim ailelerin çocuk sayıları
(Table 13. Number of children in families of non-muslims Egin)

Sahip olunan çocuk sayısı	Aile Sayısı	% Değerleri
0-1	5	25
2	5	25
3-4	6	30
5	2	10
7	1	5
9	1	5

Tablo 13'den anlaşıldığı üzere üç ve dört çocuklu aile sayısı 6 olup bütün terekeler içerisinde yaklaşık olarak %30'luk bir orana sahiptir. Bunun arkasından %25'le bir çocuklu, yine %25'le iki çocuklu, %10'la beş, %5'le 7 çocuk, yine%5'le 9 çocuklu, aileler sırayı almaktadırlar.

5.4. Eğin'de Kullanılan Şahıs İsimleri (Personal Names Used in Eğin)

Eğin şehrinde yaşayan toplulukların sosyal hayatlarının bir göstergesi de ailelerin çocuklarına vermiş oldukları isimlerdir. Bu sebeple Eğin şehrinde kullanılan isim, unvan ve lakapları burada vermeyi uygun bulunmuştur. Müslim ailelerin en fazla kullandıkları isimler Mehmet, Ali, İbrahim, Ömer, Osman, Mustafa, Hasan, Mahmut, Ahmet, Halil, Ebubekir, Nuri, Abdurrahman, Fatma, Ayşe, Gülsüm, Emine, Hatice, Naime, Nefise, Hafize, Zahide, gibi isimlerdir. Bu isimlerin genelde peygamberlerin, peygamber hanımları ve kızlarının, İslam büyüklerinin, isimlerinin olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra az da olsa Türkçe isimlerde kullanılmıştır. Müslümanların en çok kullandığı lakaplar ise şunlardır; Zade, Efendi, Molla Şeyh, Paşa, Oğlu, Çavuş, Kul, Topal, Hafız, Canbaz, Berber Acem, Tarakçı, Güzel v.b gibi lakaplar kullanmış olup bunlar kişilerin aile unvanları, fiziki durumlarını veya uğraştıkları işleri kapsayan lakap ve ünvanlardır.

Eğin'de Gayr-i Müslim ailelerin en çok kullandığı isimler İstefan, Magdos, Bedros, Kasbar, Nikfos, Kirkor, Ohan, Agob, Korik, Karabet, Margrid, Herosma, Hacedar, Magarsun gibi isimlerdir. Gayri

³⁹ Rifat Özdemir; a.g.m., s. 1029.

⁴⁰ İbrahim Yılmazçelik; XIX. Yüzyılda Diyarbakır, Ankara, 1995, s. 276-277.

⁴¹ Ahmet Aksın; 19. Yüzyılda Harput, Elazığ, 1999, s. 221-22.

⁴² Hayri Erten; a.g.e, s. 103.

Müslim ailelerde Müslim ailelerde olduğu gibi genelde dini nitelikli isimler kullanmışlardır. Gayr-i Müslimler de, Müslümanlar gibi aile unvanları, fiziki durumlarını veya uğraştıkları işleri kapsayan lakap ve unvanları kullanmışlardır. Bunlar şöyledir; Hasekili, Hamamcı, Poliçeçi, Kelekçi, Şişmanoğlu, Kalpakçı Tarakçı Boyacı, Bostancı, Yabacı, Keşişoğlu, Mumcu, Kuyumcu gibidir. 1830-1854 yılları arasında Eğin'de Müslim ve Gayr-i Müslim ailelerin kullanmış oldukları isimler daha çok dini mahiyetli olup, kullanılan unvan ve lakaplarda aile unvanları, fiziki durumlarını veya uğraştıkları işleri yansıtmıştır.

6. EĞİN'DE YETİM VE ÖKSÜZLERLE İLGİLİ SOSYAL GÜVENLİK MÜESSESELERİ (SOCIAL SECURITY ESTABLISHMENT OF THE EĞİN ORPHANS AND ORPHANS IN)

Osmanlı devleti toplumun ihtiyaçlarını gözeterek, toplum içerisinde cereyan edecek, sosyal bozukluk, kargaşa ve haksızlıklara yol açan olayları başlamadan önleme prensibini benimsemiş olduğundan dolayı bu olaylara karşı kendi içerisinde geliştirmiş olduğu müessese ve sistemlerle sosyal dengeyi sağlamaktaydı. Osmanlı Devleti, kendisini veya malını koruyamayacak güçte olanları, devlet gözetimine veya devletin atamış olduğu görevlilerin denetimi altına alarak bahsi geçen şahısların can ve mal güvenliğini temin etme yoluyla sosyal güvenlik veya sosyal dengeyi sağlamaktaydı. Osmanlı devleti yetim ve öksüzlerin kendilerini ve mallarını koruyacak yaşa gelene kadar korumak için çeşitli görevliler atamış olup bunlar vasi, nazır, kayyim'dir. Burada bu kişilerin nasıl seçildiği ve ne şekilde görevler üstlendiği açıklanmıştır. Osmanlı devletinde Eğin örneğinde devletin vefat eden birinin ardından nasıl bir prosedür yürüttüğü ve vefat eden kişinin mallarının ne şekilde taksim edildiği açıklanmaya çalışılmıştır.

6.1. Vasi Tayini (Appointed Guardian)

Vasi; bir kimsenin mallarında veya çocuklarının işlerinde tasarruf etmek üzere nasb edilen kimsedir. Taşıdığı sığata da "vesâyet" denir.

Vasiyyi muhtar bir kimse tarafından vefatını müteakip terekesinden veya sair işlerinde tasarruf etmek üzere tayin olunan vasidir⁴³. Örneğin; *Eğin'e bağlı Venk karyesinden Balasan veledi Astan'ın kendisine ait mülk ve paraları kızına vermesi için damadı Minman'ı vasiyyi muhtar olarak nasb ve tayin edilmiştir*⁴⁴. Vasiyyi muhtar sadece müslümanların uygulamakta ve kullanmakta olduğu bir sistem olmadığı da görülmektedir.

Vasiyyi mensub; bir kimsenin herhangi bir husus için kadı tarafından nasb ve tayin olunan vasidir. Kadı tarafından nasb ve tayin olunan vasidir. Bir kimsenin vasi olabilmesi için ilk olarak akıl ve baliğ olması, daha sonra serbest, müstakim ve müktedir olması gibi şartlar aranırdı. Çocuklara vasi olarak öncelikle babalar, anneler daha sonra yakın akrabalar atanmaktaydılar. Örneğin 11 Aralık 1848 M. (15 Muharrem 1265 H.) tarihli hüccet kaydında Eğin'e bağlı Geşo Karyesi sakinlerinden Osman ibn-i el-Hac Ali'nin vefatıyla oğlu Mehmed'e karısı Ayşe binti Abdullah vasi nasb ve tayin olunmuş bunun yanında Mehmed'e nafaka bağlanmıştır.⁴⁵ Yine 6 Haziran 1848M (4 Receb 1264 H) tarihli hüccet kaydında Eğin'e bağlı Aşağı mahalleden ölmüş olan Beşiroğlu Kesar veledi Bagostan kalan malları kızları Martan ve

⁴³ Rifat Özdemir, a.g.m., s. 1029-1031.

⁴⁴ E.Ş.S. No:8, Belge No:170.

⁴⁵ E.Ş.S. No: 8, Belge No: 42.

Maran'a vasi olarak anneleri Esgüh binti Korik'in nasb ve tayin olmuş bu yetimlere nafaka da bağlanmıştır.⁴⁶

Yukarıdaki iki örnekte de görüldüğü üzere Osmanlı mahkemesi müslim ve gayri müslim ailelerin sorunlarına İslami prensiplere uygun olarak kararlar vermiştir.

6.2. Nâzır Tayini (Appointed Deputy)

Nâzır, Vasinin yapacağı işlere ve tasarruflara nezaret etmek üzere mal sahibi veya kadı (bu naibte olabilir) tarafından atanan kimsedir.

Birden fazla vasinin tayin edilebildiği gibi vasi ve nazırdan bir kişinin malları için tayin edildiği görülmektedir. Vaside aranan özelliklerin hepsi nazır için de geçerli olup nazırlar da genelde birinci dereceden akrabalarından seçilirdi. Bir babanın vefat etmesiyle birlikte arkasında bırakmış olduğu malları en iyi şekilde tasarruf etmek ve bunda hak sahibi olan evlatlarına yaşları kemale erinceye kadar bakmakla yükümlü olan vasi ve nazırlar mahkeme-i şeriyye tarafından nasb ve tayin olunurlardı. Örneğin; 9 Haziran 1848 M (7 Receb 1264H) tarihli hüccet kaydında Eğin'e bağlı Taşdibi mahallesi sakinlerinden Mahmud Alemdar İbni Mehmed Emin İbni İbrahim'in vefatıyla, çocuklarının küçük yaşta olmalarından dolayı Hasan ve Emrah'a amcaları İbrahim bin Mehmet Emin nazır olarak nasb ve tayin edilmiştir⁴⁷. Hem nazırlar hem de vasiler bu göreve nasb ve tayin edilmelerinden sonra mahkeme-i şeriyye tarafından ellerine hüccet-i şeriyye verilerek görevlendirilmişlerdir.

6.3. Kâyyım Tayini (Appointed Kâyyım)

Sözlükte "bir işi yerine getiren üstlenen kimse" anlamına gelen kayyim kelimesi terim olarak "hâkim tarafından kısıtlı gaip vb. kişiler adına hukukî tasarruflarda bulunmak üzere tayin edilen kimse" anlamında kullanılmıştır⁴⁸. İkemetgahı ve hayatta olup olmadığı bilinmeyen gaib kimselerin mallarını muhafaza, başkasında bulunan alacaklarının tahsili, bütün malların iyi bir şekilde tasarruf edilmesi için kadı veya naib tarafından nasb ve tayin edilen emin kimselere "kâyyım" denir.

Kayyimler, âkil, baliğ, muktedir, bilinen bir ikemetgahı da bulunan yüz kızartıcı suç işlememiş özelliklere sahip olan kimselerden seçilirdi. Kayyim olarak atananlar genelde gaib olan kimsenin akrabalarından nasb ve tayin olunurdu. Örneğin; 21 Aralık 1848M (25 Muharrem 1265 H) hüccet kaydında Eğin kazasına bağlı Abçağa karyesi ahalilerinden gaib olan Halil Reşid ve kardeşi Mehmed Haşim'e babaları Mehmed ve anneleri Fatma'dan kalan mallarına Geruşla karyesinde sakin akrabası Hacı Ali İbni El-Hac Osman kayyim nasb ve tayin edilmiştir⁴⁹. Kayyim olarak tayin edilecek şahsın müslim veya gayr-i müslim olması fark etmezdi.

Osmanlıdaki sosyal güvenlik hukuku Osmanlı sınırları içinde bulunan tüm vatandaşları için geçerliydi. Vasi ve Nazır atamalarında olduğu gibi kayyim nasb ve tayinlerinde de mahkeme-i şeriyye kayyim olanlara hüccet-i şeriyye verirdi.

6.4. Miras Taksimi ile İlgili İşlemler (Heritage Procedures About Sharing)

Osmanlı devletinde vefat eden herhangi bir şahıs hakkında yapılacak olan ilk işlem varislerinin tespitidir. Varislerinin

⁴⁶ E.Ş.S. No:8, Belge No: 301.

⁴⁷ E.Ş.S. No:8, Belge No: 1.

⁴⁸ İsmail Özmel, "Kayyim" DİA, 25, Ankara, 2002, s.107.

⁴⁹ E.Ş.S. No:8, Belge No: 38.

araştırılması yapıldıktan sonra vefat eden kişinin malları memurlar aracılığıyla araştırılır, bundan sonra definle ilgili borçlar ve diğer borçları varsa ödenirdi. Vefat eden şahıs herhangi bir vasiyette bulunmuşsa, şahsın bu vasiyeti yerine getirilmeye çalışılırdı. Veraset işlemlerinin yapılmasıyla birlikte kuruşda bir para resm-i kısmiyyesi hakimüş-şer için alınır, eşyadan binde yirmi beş kuruş hesabıyla dellaliye alınıp bunun yarısı hazine-i celileye kalan yarısında üçte biri müezzin ve üçte bir de tarafı şer'e aktarılırdı. Binde altmış parada kaydiyye resm alınıp bununda otuz parası taraf-ı şer'iyye ve otuz parası da dellaliyesinden yarısı ve gaib kimselerin hissesinden binde elli kuruş vergisi alınıp bunlar emval sandıklarına kaydedilip her aybaşında cetvelinde kontrolleri yapılırdı. Vefat eden kişinin varislerinin biri askerde ise yapılacak olan işlemler aynı olup malları emval sandığına kaydedilip malları için vasi tayin edilirdi⁵⁰. 5 Şubat 1854 M (7 Cemaziyelevvel 1270 H) tarihli ferman kaydında vefat eden bir kimsenin varisi gaip ise bununla ilgili olarak yapılacak işlem şu şekilde izah edilmiştir. İlk olarak vefat eden kişinin varisi olup olmadığı araştırılacak vefat edenin mal varlığı memurlar tarafından araştırılacak varsa vasiyeti yerine getirilecek daha sonra yukarıda açıklamış olduğumuz vergiler kesilecek geriye kalan mülk ve paralar emval sandıklarına kaydedilip her ay başında idhal cedveli yapılacak yine hâsılat defterlerine idhali ve defteri kassama kaydedilip kontrol edilecek⁵¹. Devlet vefat eden kişinin mallarının varislere eşit bir şekilde dağıtılıp dağıtılmadığını kontrol ediyor ve meydana gelebilecek haksızlıkların da önüne böylelikle geçiyordu. Vefat edenin malları günün şartlarına göre rayic fiyatlar verilerek sicili mahfuza kayıt ediliyordu⁵². Daha sonra bu fiyatlardan alacakları eklenip, vereceği borçlar düşülüp, vergiler alındıktan, cenaze masrafları ve eşine varsa verilecek "mehir" miktarı da çıkarıldıktan sonra İslam ferâiz hukukuna göre erkek, kız ve eşler arasında bunlar yoksa akrabalar ile beytül mala gidecek şekilde miras taksimi yapılırdı. Örneğin; 15 Mart 1850 M (10 Cemaziyelevvel 1266 H) tarihli tereke kaydında Eğin'e bağlı Milayur mahallesi sakinlerinden Boyacı oğlu Serkis vefat etmiş olup malları şu şekilde pay edilmiştir. Eşi Uskum'a 252 kuruş, oğlu İbrahim'a 882 kuruş, kızları Hafin ve Merkid'e ise 441 kuruş verilmiştir⁵³. Bu belgeden de anlaşılacağı üzere sadece müslimler değil bunun yanı sıra zimmî ailelerin de İslam ferâiz hukukuna göre işlemleri yapılmış olup, bundan dolayı da herhangi bir sıkıntı ortaya çıkmamıştır.

7. SONUÇLAR (CONCLUSIONS)

1830-1854 yılları arasında Eğin'de (Kemaliye) aile, evlilik usulleri, aile nüfusu, vasi, kâyyim, nazır tayini, ekonomik ve etnografik olarak ailenin durumu ile ilgili konular ele alınmıştır.

Eğin'de klasik Osmanlı aile yapısı muhafaza edilmiştir. Bu yapı Türk töresi ve İslam Fıkhnının sentezi ile şekillenen bir sistem içerisinde cereyan etmiş ve sistemin uygulayıcıları ise kadılar ve naibler olmuştur.

Genellikle tek eşle evliliğin çok eşle evliliğe tercih edildiği, Müslim ve gayr-i Müslim aileler arasında sosyo-ekonomik bir benzerliğin görüldüğü, Müslim ve gayr-i Müslim ailelerin çocuk sayısı ortalamalarının çok farklı olmadığı, öksüz ve yetim çocukların haklarının devlet tarafından güvenlik altında tutulduğu bir aile yapısının mevcut olduğu tespit edilmiştir.

⁵⁰ E.Ş.S. No: 8, Belge No: 53.

⁵¹ E.Ş.S. No: 8, Belge No: 200.

⁵² Ayrıntılı bilgi için bkz.; Ek.2'deki, Hacı Mustafa Ağa'nın tereke kaydına.

⁵³ E.Ş.S. No: 8, Belge No: 112.

Devlet mevcut aile sistemine yön vermek ve güvence altına almak amaçlı sık sık fermanlar yayınlamış olup, bu fermanların içeriğinde, mal paylaşımında İslam Feraiz hukukuna göre erkek ve kız çocuklarına pay dağıtılması, gaib olan çocukların haklarının gözetilmesi, her türlü işlemin kayıt altına alınarak resmi mahiyet kazandırılması, müslim ve zımmi ailelerin aynı aile hukuku üzerinde birleştirilmesi gibi konulara yer verilmiştir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

I. Arşiv Belgeleri

EğİN Şeriyeye Sicilleri No: 2, 3, 4, 5, 6, 8

II. Tetkik Eserler

1. Aksın, A., 19. Yüzyılda EğİN (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı), İstanbul, 2003.
2. _____, 19. Yüzyılda Harput, Elazığ, 1999.
3. Aydın, M.A., İslam-Osmanlı Aile Hukuk, İstanbul, 1985.
4. _____, "Aile" DİA., 2, (İstanbul, 1989), s.196-200.
5. Arık, M.S., "Sünette Nikah, Mehir, Ceyiz ve Düğün" Farklı Açılardan Kadın ve Aile, (Editör: Zühdü Mercan) İzmir, 2005, s. 105-114.
6. Çadırcı, M., Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı, Ankara, 1997.
7. _____, "Türkiye'de Muhtarlık Teşkilatının Kurulması Üzerine" Belleten, XXXIV/135, (Ankara, 1970), s. 409-420.
8. Cerası, M.M., "18. Yüzyılda Osmanlı Kenti" Cogito, (Osmanlı Özel Sayısı), 19, (İstanbul, 1999), s. 201-215.
9. Develioğlu, F., Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Ankara, 2001.
10. Duru, K.N., Sosyolojinin Unsurları, M.E.B. İstanbul, 1975.
11. Erten, H., Konya Şeriyeye Sicilleri Işığında Ailenin Sosyo-Ekonomik Yapısı, Ankara, 2001.
12. Çakar, E. ve Kara, F., "17 Yüzyılın Ortalarında Arapgir Sancağında İskan ve Nüfus (1643 Tarihli Avarızhâne Defterine Göre)" Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi , 15/2, (Elazığ-2005), s.386-412.
13. Kuran-ı Kerim, Nisa Suresi, 3,19,128.
14. Kafesoğlu, İ., Türk Bozkır Kültürü, Ankara, 1987.
15. _____, Türk Milli Kültürü, İstanbul, 1984.
16. Karaman, H., "İslam Ailesi" Farklı Açılardan Kadın ve Aile, (Editör: Zühdü Mercan) İzmir, 2005, s. 119-131.
17. Kılıç, O., XVI ve XVII. Yüzyıllarda Van, Ankara, 1997.
18. _____, XVI. Yüzyılda Adilcevaz ve Ahlat (1534-1605), Ankara, 1999.
19. Küçükbaşcı, M.S. ve Yel, M., "Mahalle" DİA., 27, (Ankara, 2003), s.323-327
20. Ortaylı, İ., Osmanlı Toplumunda Aile, İstanbul, 2001.
21. Ozankaya, Ö., Toplum Bilimi, İstanbul, 1986.
22. Ögel, B., Türk Kültürünün Gelişme Çağları, İstanbul, 1971.
23. Özdemir, R., XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara, Ankara, 1998.
24. _____, "Tokat'ta Ailenin Sosyo-Ekonomik Yapısı (1771-1810), Belleten, LIV/211, (Ankara, 1991), s. 995-1052.
25. _____, "Kırşehirde Aile'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı 1880-1906" Osmanlı Araştırmaları, IX, (İstanbul, 1989), s.101-157.
26. _____, "Harput'ta Aile'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı 1631-1919" 23-26 Mart tarihlerinde Fırat Üniversitesince tertiplenen Türk-İslam Tarih Kültüründe Fırat Havzası Sempozyumu'na sunulmuş tebliğ.

27. _____, "Harput ve Çemişkezek'te Askeri Ailelerin Sosyo-Ekonomik Yapısı 1890-1919" Tarih incelemeleri Dergisi, V, (İzmir, 1990), s.41-123.
28. Özmel, İ., "Kayyım" DİA, 25, Ankara, 2002, s.107-108.
29. Yılmazçelik, İ., XIX. Yüzyılda Diyarbakır, Ankara, 1995.

EKLER (ADD)

EK 1: Nikah Kayıd Örnekleri

Eğın Şer'iyye Sicili No: 8

Belge No : 28

Orta Cami-i Şerif İmamı Ba'de's-selam inha olun ki:
Mahalleniz sâkinlerinden Ayşe binti Ali nam bikr-i bâliğenin mani'-i şer'iyyesi yok ise işbu talibi olan Bekir ibn Mustafa nam kimesneye tesmiye-i mihr ile 'akd-i sahîh eylesin.

Fî 26 L. (Şevval) sene 1264

Eğın Şer'iyye Sicili No: 8

Belge No : 29

Abçağa Karyesi İmamı Efendi Ba'de's-selam İnha Olunur ki :
Karyeniz sâkinlerinden Rukiye binti Mahmud nam yetimenin mani'-i şer'iyyesi yok ise işbu talibi olan Mahmud Bey ibn Ahmed nam kimesneye 'akd eylesin.

Fî 7 Z. (Zi'l-hicce) sene 1264

Eğın Şer'iyye Sicili No: 8

Belge No : 30

Navril Karyesi İmamı Efendi İnha Olunur ki :
Karyeniz sâkinlerinden Hafize binti Osman nam bikr-i bâliğenin mani'-i şer'iyyesi yok ise işbu talibi olan Ahmed ibn Mahmud nam kimesneye 'akd-i sahîh eylesin.

Fî 7

Z. (Zi'l-hicce) sene 126

EK 2: Tereke Kayıd Örneği

Eğın Şer'iyye Sivili No: 8

Sicil Sayfa No : 80-81-82

Belge No : 145

Müteveffa elhac Mustafa Ağa vereseleri

Biraderi Mehmed Emin Efendi bin Hüseyin Ağa	Zevcesi Ayşe Vekili Ali Ağa	Sulbiyeleri Fatma Vekili Ahmed Efendi
Ayşe Vekili Hacı Mustafa Efendi	Rabiye Vekili Akanzâde Hacı Ağa	Liebeveyn kızkarındaşı Emine Vekili oğlu Hasan Efendi

Müteveffa Hacı Mustafa Ağa'nın terekesi vereseleri talebiyle tahrir ve beynel verese müzâyede olunduğunun defteridir ki ber vech-i âti beyan olundu.

Şilte 8 adet 165 kuruş	Yorgan maa yasdık ²⁰ 201 kuruş	Köşe minderi ² 25 kuruş	Bez 10 kuruş	Beyaz kırmızılı yorgan 119 kuruş
Deymi taklidi yorgan 70 kuruş	Beyazlı basma yorgan 42 kuruş	Atik sağır yorgan 21 kuruş	Sağır döşek maa yasdık 50 kuruş	Sivaz kilim 80 kuruş
Cedid keçe 42 kuruş	Deymi taklidi döşek 36 kuruş	Seccade 30 kuruş	Atik maşa 10 kuruş	Post 30 kuruş
Yorgan 215 kuruş	Yasdık ⁷ 110 kuruş	Def'a yasdık ⁴ 50 kuruş	Kilim ² 60 kuruş	Nargili 10 kuruş
Tüfenk ⁹ 90 kuruş	Şişe kâse maa kapak 35 kuruş	Çanak 3 kuruş	Sağır şamdan 20 kuruş	İskemle 20 kuruş
Çuval silte 25 kuruş	Leğen ibrik 25 kuruş	Sağır hamam legeni 65 kuruş	Aşağı oda takımı 660 kuruş	Makad yüzü ² 36 kuruş
Zeyli kilim 41 kuruş	Kebir mangal 113 kuruş	Vasat sini 105 kuruş	Baklava sinisi 45 kuruş	Kebir teşt 14 kuruş
Kuzu tenceresi 2 adet 62 kuruş	Çorba üşküresi 16 kuruş	Kebçe ve kevgir 15 kuruş	Sağır tava ³ 40 kuruş	Şamdan 37 kuruş
İpek cidar ² 40 kuruş	İpek ve iplik cidar 30 kuruş	Kebir alaca tob 90 kuruş	Sair tob 165 kuruş	Beyazlı katani 67 kuruş
Yemeni 3 kuruş	Üstlük ² maa Don ⁵ 25 kuruş	İplik ağabani 30 kuruş	Beyazlı küçük Ağabani ² 40 kuruş	Sevayi tob 200 kuruş
Hamam Peştemalı ¹ 90 kuruş	Müsta'mel halat 27 kuruş	Atik çubuk takımı kuruş 20	Köhne testi 25 kuruş	Sandık derununda mum hissesi 24 kuruş
Çuval 15 kuruş	Müctemilathan e 50 kuruş	Kebir anbar sağır anbar 290 kuruş	Tencere takımı 155 kuruş	Saat 280
Kütük 50 kuruş	Heybe 30 kuruş	Mum yağı 50 kuruş	Şehr kanagında harm tarafı hissesi 4500 kuruş	Sandık başında hisse 1200 kuruş
Mehmed Efendi'den aldığı bahçe hissesi 1500 kuruş	Üzüm başının nısf hissesi 450 kuruş	Diğer bahçe hissesi 1800 kuruş	Sandık başında Çalılık ve tarla 300 kuruş	Saman nısfı 100 kuruş

Yekün : 14864 Kuruş

Yalnız on dört bin sekiz yüz altmış dört kuruştur.

Balada mezkûr on dört bin sekiz yüz altmış dört kuruşluk eşya müteveffayı merkûmun sulbiyesi Fatma tarafından vekili Ahmed Efendi'nin iştirâ eylediğidir.

Fî 7 S. (Safer) sene 1269

Diğer hisse sahipleri ile aldıkları eşya tutarları şöyledir.

9671 kuruşluk eşya-ı mütenevvi'a müteveffayı merkûmun sulbiyesi Ayşe'nin vekili Hacı Feyzullah'ın iştirâ eylediğidir.

7148 kuruş 20 paralık eşya-ı mütenevvi'a müteveffayı merkûmun sulbiyesi Rabiye'nin vekili Hüseyin Ağa'nın iştirâ eylediğidir.

6615 kuruşluk eşya-ı mütenevvi'a müteveffayı merkûmun karındaşı Mehmed Emin Efendi'nin iştirâ eylediğidir.

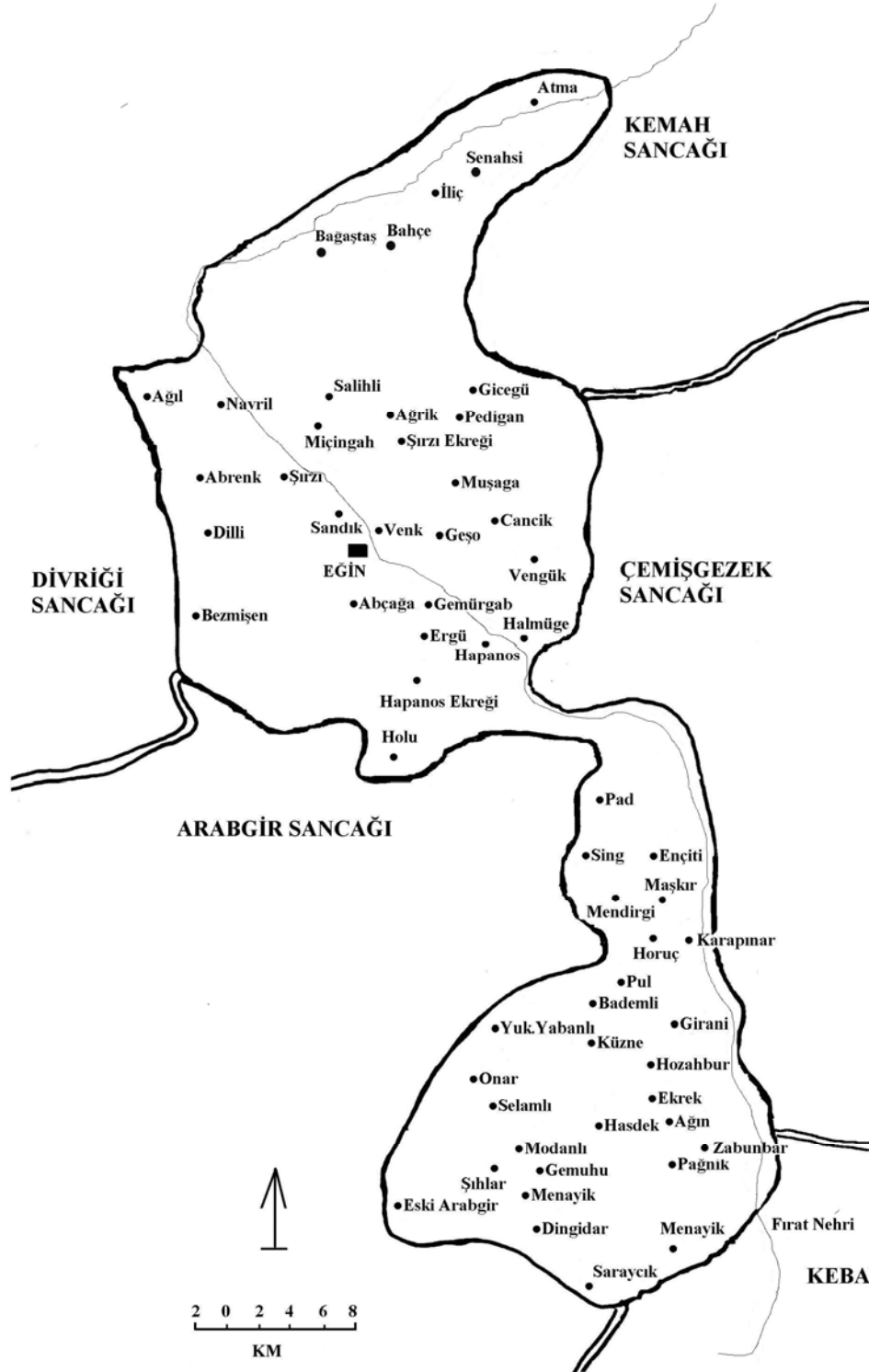
3083 kuruşluk eşya-ı mütenevvi'a müteveffayı merkûmun kız karındaşı Emine'nin vekili oğlu Hasan Efendi'nin iştirâ eylediğidir.

7315 kuruşluk eşya-ı mütenevvi'a müteveffayı merkûmun zevcesi Ayşe'nin Vekili Ali Ağa'nın iştirâ eylediğidir.

Mirza'da	:	5700 kuruş
Damadı Mahmud Efendi'de	:	2875 kuruş
Karındaşı Emin Efendi'de	:	2300 kuruş
Kürd Ahmed'de	:	100 kuruş
Nakden altun	:	1020 kuruş
Fındık altun 5 adet	:	300 kuruş
Üçlük altun 7 adet	:	31 kuruş
Saka taşı	:	180 kuruş
Durun ağacı 10 adet	:	130 kuruş
Ömer Ağa'da çubuk	:	65 kuruş
Hakim Efendi'de post 2 adet	:	45 kuruş
Hakim Efendi'de don-gömlek	:	45 kuruş
Hakim Efendi'de tas	:	6 kuruş
Esad Çelebi'de leğen ibrik	:	50 kuruş
Kefenlik, elhac Ahmed Ağa'da	:	35 kuruş
Hacı İsmail'de küçük tabanca çift	:	26 kuruş

Harita 1:19. Yüzyılda Eğin Sancağı

Kaynak; Ahmet Aksın; 19. Yüzyılda Eğin (İdari Fiziki, Sosyal Ve İktisadi Yapı) İstanbul, 2003, ss:150.